

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1908. Leto XXV.

Obseg: Določanje tolščobe v mleku po dr. Gerberjevem načinu. — Rastlina in njeno življenje. — Letošnje delitve premij za govejo živino na Kranjskem. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Določanje tolščobe v mleku po dr. Gerberjevem načinu.

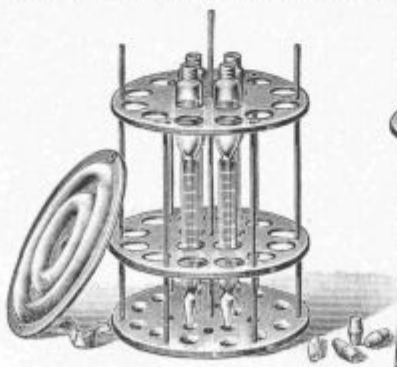
8. Pomožne priprave pri preiskovanju mleka s tolščemerom.

Rekli smo, da je vodilna podlaga določanju mlečne tolščobe s tolščemerom po dr. Gerberju mešanje mleka z žveplovo kislino, ki v mleku skoraj vse raztopi, kar ni tolščoba. Tolščob se pa žveplove kisline ne prime. Namesto žveplove kisline se more rabiti tudi neka solna zmes. S primešanjem amilovega,

krat gor in dol obrne. Da se večje število poskušanj hitro in enakomerno v tolščemeru premeša in se more še iz gorkih poskušanj tolščoba precej izgnati, služi posebno tresalno stojalo, ki se z njim dá naenkrat 4 do 32 tolščemerov pretresati. Ta tresalna stojala so odeta z varnostnim pločevinastim plaščem, vsled česar se ni bati poškodb z žveplovo kislino, če slučajno kak tolščemer počí ali se odmaši. Ta stojala so zelo pri-

Podoba 84.

Podoba 85.

Podoba 86.

oziroma izobutilovega alkohola se tolščobe čiste in raztopljene zase izločijo iz mleka. Izločitev tolščobe v tolščemeru pospešujeta toplota in kaka izganjajoča sila.

Mešanje mleka v tolščemeru z žveplovo kislino in z amilovim alkoholom se more preprosto z roko zvršiti, če se napolnjen tolščemer stresa in potem par-

poročena, kjer je treba veliko mlečnih poskušanj hkrati in hitro preiskati. Tresalno stojalo more biti tudi zvezano s segrevalno pripravo, ki jo niže doli omenimo.

Če naredimo v kislinskem tolščemeru zmes iz mleka in predpisanih kemijskih snovi, se ta zmes samoodsebe močno segreje in je razvita toplota zadostna, da pospešuje izločanje tolščobe, če potem takoj na pri-

meren način tolščobo iz zmesi izganjamo. Če pa izganjanje tolščobe iz ktereakoli vzroka odložimo, ali če delamo s solnim tolščemerom, potem moramo pred izganjanjem tolščobe shlajeno zmes nanovo, in sicer umetno segreti do predpisane toplote.

Priprave za segrevanje mlečnih zmesi v tolščemerih so različne ter obstoje iz pločevinastih posod, kjer se kakorkoli voda segreva, kamor se potem polagajo napolnjeni tolščemer, da se zmes segreje do predpisane toplote.

Imamo preproste priprave za segrevanje, kamor se tolščemer podolgem pokladajo, in take, kamor se tolščemer pokonci postavlja.

Podoba 84. kaže segrevalno pripravo zadnje omenjene vrste, ki ima marsiktero prednost pred prvimi. Tudi ta priprava je dokaj preprosta; vanjo je vtaknjeno stojalo za tolščemere, ki se izsnema in samo zase tudi lahko služi kot stojalo za tolščemere ter vsled tega ni treba imeti posebnega stojala, ki je drugače skoraj neizogibno.

Prav priporočena je pokončna segrevalna priprava, ki jo je izumil W. Herbst in ki ima posebno vdeano stojalo za tolščemere, ki obenem služi za stresanje napolnjenih tolščemerov. Podoba 85. kaže to pripravo. Ta nova tresalna stojala v zvezi s pokončnimi segrevalnimi pripravami zelo olajšujejo delo, in brez njih skoraj ni mogoče shajati, če je veliko mlečnih poskušanj preiskati. Njih prednosti so naslednje:

1. Hrani se čas in delo, ker odpadejo razna ročna dela.
2. Posebno stojalo za tolščemere je nepotrebno.

3. Stresanje tolščemerov je zelo pripravo, ker se velika vročina, ki se razvija v tolščemeru, kadar se mleko zmeša z žveplovo kislino, prav nič ne čuti, dočim pri ročnem stresanju roka to vročino prav neprijetno čuti.

4. Odmašenje tolščemerov je popolnoma izključeno.

Tu omenjena priprava se takole rabi: V izsneto stojalo se napolnjeni in zamašeni tolščemer postavi pokonci, in sicer s zamaškom spodaj; na stojalo se povezne pokrov, ki se pritrdi z vijakom, vsled česar tolščemer nepremično stoji. Pod pokrovom je pritrjena kavčukova ploča, ki varuje tolščemere. Nato se stojalo okoli obrne in se pazi, da tekočina popolnoma steče v konice (špice) tolščemerov, in ko je to doseženo se šele prične s stresanjem, ker se tedaj laže doseže popolno premešanje. Stresanje tolščemerov v tem stojalu je izvršiti po predpisih, ki veljajo za kislinske in solne tolščemere. Dobro pretreseni tolščemer pridejo potem s stojalom vred v vodno kopelj, kjer se segrejejo do predpisane toplote. Pri delu s solnimi tolščemer se ti še enkrat pretresejo, preden se prične iz zmesi v tolščemerih izganjati tolščoba.

Da se iz gorke zmesi iz mleka in predpisanih kemijskih snovi hitro in popolnoma izloči tolščoba v tolščemeru, se je poslužiti kake izganjajoče sile.

Priveži na motvoz n. p. zamašek iz plutovine in ga suči v kolobaru, pa se motvoz napne. Motvoz se še bolj napne, če se namesto plutovega zamaška vzame kos lesa; če pa vzameš kos železa ali celo svinca, je sila še večja, ki motvoz napenja. Napetost motvoza se

veča s hitrostjo sukanja. Če motvoz izpustiš iz roke ali če se razstga, odleti nanj privezani kos plutovine, lesa, železa, svinca itd., in sicer s tem večjo silo, čim težje je dotično telo in čim hitreje se je sukalo. Ta prirodni zakon velja tudi za tekočine. Deni v stekleno cev olja in vode ter jo na enem koncu priveži na motvoz in jo suči v kolobarju, pa se težja voda zbere na vnanjem, lažje olje pa na notranjem koncu cevi, kjer je privezana. Tolščemer je tudi taka cev, napolnjena s tekočinami, ki imajo razno težo, in če ga na popisani način sučemo, se na vnanjem koncu zberejo težje snovi (voda, v žveplovih kislini razstopljene beljakovine, mlečni cukar itd.), dočim se lažja tolščoba zbira na notranjem koncu. Tolščoba se odločuje iz zmesi, se odganja po sili, povzročeni z vrtenjem. V to svrhu so sestavili posebne priprave, vrtela (centrifuge) imenovane.

Vrtel za izganjanje tolščobe v napolnjenih tolščemerih je več vrst, a vodilna misel njih sestave je pri vseh enakost. Pločevinasti krožnik s pokrovom se da s posebno pripravo neizrečeno hitro vrteti, in če se v krožnik položi tolščemer, da je njegova konica pri središču, njegov zamašeni konec pa pri robu krožnika, potem se lažja tolščoba izganja iz drugih težjih tekočin večkrat omenjene zmesi iz mleka in kemijskih spojin. Podoba 86. kaže tako vrtelo preprostejše sestave. So pa še preprostejša vrtela in tudi popolnejša ter celo taka, ki se dajo kuriti, vsled česar je izključeno shajanje med izganjanjem in nepotrebno ponovljeno segrevanje tolščemerov, kadar se iz ktereakoli vzroka mora poskušnja drugič izganjati. Vrtela se gonijo na razne načine, in sicer z roko s pomočjo kolesja, z vodo ali s turbino na par in z elektriko.

Popolna izločitev tolščobe in torej natančnost mlečnega preskušanja na tolščobo s tolščemerom je v prvi vrsti odvisna od hitrosti vrtenja, t. j. od tega, kolikokrat se vrtelo v eni minuti zavrti. Pri dveinpol-do trminutnem izganjanju zadostuje, če se vrtelo 800 krat v minuti

zavrti, dočim naj se pri preskušanju posnetega mleka, pinjenca in siratke zavrti do 1000 krat v minuti. Vrtelo v eni minuti več kakor 1200krat zavrtiti je brezpomembno in je lahko celo nevarno, kajti sila rase s hitrostjo in se lahko pripeti kaka nesreča, zlasti pri vrtelih z velikim premerom. Iz tega sledi, da je priprava, ki šteje, kolikokrat se vrtelo v eni minuti zavrti, neobhodno potrebna, ki naj ne manjka pri nobenem vrtelu.

Priprava za merjenje vrtelne hitrosti se imenuje **hitrinomer**, in podoba 87. kaže njegovo obliko. Posebno je priporočen Bilfluidov hitrinomer, ki se z njim hitrost vsak čas lahko in natančno določi. Ta hitrinomer je deloma kovinska, deloma steklena cev, ki je napolnjena z živim srebrom in z rdeče barvano tekočino precej tiste teže kakor je voda. Steklена cev mora pokazati, da se je vrtelo zasukalo 600—1300 v eni minuti, ter je razdeljena v merilo z znamkami. Znamke merila kažejo, kolikokrat po 100krat se vrtelo zasučje v minuti, in ker so znamke merila precej narazen, se morejo šteti poleg celih stotin tudi še dvajsetine. Raba tega hitrinomera, ki se lahko na vsako vrtelo pritrdi, je prav preprosta. Vsled vrtenja se namreč dviga v notranji stekleni cevi rdeča tekočina, in znamka, ki se do nje dvigne, pove, kolikokrat se vrtelo v 1 min. zasučje.

Povedali smo, da je natančno merjenje tolščobe v mleku s tolščemerom zavisno poleg drugega od stro-

Podoba 87.

Podoba 88.

gega ravnanja po predpisih. Držati se je torej tudi predpisanega časa za segrevanje zmesi in izganjanje v tolščemerih. Ta čas je pa omejen le na nekaj minut, zato se nikar ne zanašajmo na približno določanje časa, in tudi žepne ure, ki imajo minutno kazalce, so prenerodne za štetje minut in celo delov minut. Kdor se veliko ukvarja s preskušanjem mleka in mnogo preskuša, temu bodi priporočena **minutna ura**, kakor jo kaže podoba 88.

Rastlina in njeno življenje.

I. Prehranitveni organi rastline.

Stanica, osnovni rastlinski organ.

Če naj kmetovalec razume, kaj se vrši v zemlji, kadar rastina rase, kaj je gnojenje in zakaj se gnoji, mora poprej poznati ustroj in življenje rastline.

Tudi najmanjši del rastline ne obstoji iz enakomerne tvarine. Če natanko opazujemo tenak odrezek krompirja, se nam zdi sestavljen iz brezštevlnih zrn. Pod povečevalnim steklom (drobnogledom) pa pokaže tak tenak krompirjev odrezek ali kak tenak košček rastlinskega lista veliko število majhnih, okroglih mehurčkov, ki jih imenujemo stanice. Vsak del vsake rastline je sestavljen iz takih stanic, in so celo majhne glive, ki obstoje samo iz ene stanice. Stanica je temeljni ali osnovni organ vseh živih bitij. Drobnica travica kakor orjaški hrast, najmanjša žuželka kakor največji bik so pričeli svoje življenje kot stanica.

Oblika stanice je pri rastlinah v pričetku okrogel ali podolgast mehurček. Ona obstoji iz stanične kožice in iz stanične vsebine. Stanična kožica obdaja stanični sok, kjer se nahaja stanično zrnje in včasih še druga stanična telesca.

Vsebina stanice. V staničnem soku se da razločno opaziti neka gostejša, sluzasta tekočina, ki je zakrkljiva; ta tekočina je tvoreča snov, se imenuje protoplazma in je vir vsemu življenju. Protoplazma in stanično zrnje je iz beljakovin. Razen beljakovin se nahajajo v staničnem soku škrob, listno zelenilo, olja in barvila. Beljakovine in škrob so najimenitnejše redilne snovi rastlinske stanice.

Nastanek stanice. Vsaka rastlinska stanica je samostojen rastlinski organ zase, ki povzroči tvoritev novih stanic, če dobiva potrebne hrane. Nove stanice nastajajo iz protoplazme, ki dela nove stanične kože s staničnim zrnjem. Če se namreč vsled prehranitve odlagajo snovi na stanično zrnje, se to veča, se deli, stanična kožica se zgrbanči in stanica se razdeli v dve ali več novih stanic. Rast rastlin obstoji v neprestani novi tvoritvi stanic.

Staničje.

Staničje. So nektare rastline, n. pr. glive, ki obstoje iz posameznih stanic, drugače so pa stanice skupaj zrastle in tvorijo staničje. Če so samo okrogle stanice skupaj, potem so vmes cevasti prostori, napolnjeni z zrakom, ki se imenujejo medstanični prostori.

Staničje je po obliki, tvorbi in zvezi različno.

Iz prav tenkokožnih, pri tem drobnih in okroglastih stanic sestavljeno staničje se imenuje **prvotno staničje**, ker se iz njega narejajo vse ostale stanične oblike. Če so njegove stanice bolj podolgate, se imenuje **tvorilno staničje** ali kambij; to staničje je zlasti tisto, ki pospešuje rast rastline stem, da se v njem stvarjajo nove stanice.

Iz vretenastih, večjidel debelokožnatih in zlesenelih stanic se tudi dela **lesno staničje** ali prozenhim, iz ličjih stanic pa **ličje staničje**.

Kakor staničje posebne vrste si moramo misliti **povrhu kožo**, ki se nahaja le na prostem površju raznih rastlinskih delov.

Povrhu koža tistih rastlinskih delov, ki jih obdaja zrak, se imenuje **epidermis**. Njeno staničje je sestavljeno iz prav ploščnatih stanic, ki se ali povsodi tesno druga druge dotikajo, ali so pa med njimi semtertja majhne luknjice, reže ali preduhi imenovane.

Korenina.

Korenina pritrjuje rastlino v tla in služi za prehranjevanje, ker srka iz zemlje redilne snovi. Na kmetijskih rastlinah razločujemo srčno ali glavno korenino in postranske korenine. Srčna korenina gre večinoma navpič in globoko v zemljo, dočim se postranske korenine razprostirajo bolj v gornji plasti. Postranske korenine se dele v vlaknate korenine, ki so pokrite s prav finimi lasnatimi koreninicami.

Konec vsake lasnate koreninice je pokrit s korensko kapico, ki ima važno vlogo za prehranjevanje rastline.

Korenina pritrjuje rastlino na mesto, kjer rase.

Druga važna naloga korenine je srkanje raztopljenih hrane iz zemlje in vojenje te hrane naprej. Voda in rastlinske redilne snovi se drže drobnih delcev zemlje, ki so z njimi lasnate koreninice v dotiki, in njih korenske kapice vsrkavajo raztopljeno hrano. Koder je več redilnih snovi, na tisto stran se korenine bolj razprostiro. Čim bolj so razvite korenine, tem boljša je rast, česar naj kmetovalec nikdar ne prezre.

Tisti deli lasnatih koreninic, ki vsrkavajo redilne snovi, morejo te vsrkati samo raztopljene ali plinaste, in nikdar trdih.

Korenine imajo pa še tretjo nalogo, in sicer da pomagajo topiti rudninske redilne snovi. Korenine namreč izcejuje gotove kisline, ki so važne za topljenje rudninskih snovi.

Notranja rast korenine se po večjem vjema z rastjo debela, ki je v naslednjem odstavku popisano.

Debilo.

Zlesenenje se tem potom vrši, da se stanična kožica zdebela in strdi; trde stanice se tesneje med seboj združujejo in tvorijo lesne stanice skupaj, trdo tvarino, ki jo imenujemo les. Notranji del debela je stržen, okrog njega je les, zunaj pa lubad. Med lesom in lubadjo je tvorilno staničje (kambij), ki tvori na eni strani les in na drugi strani lubad in je sploh važno za prehranjevanje rastline.

Zrel les imenujemo črnjavo, nov, nedozorel les pa beljavo.

Tudi pri zelenih rastlinah moremo spoznati omenjene obstojne dele debela, četudi ne tvorijo lesa.

Letnice v lesu povzročata naše podnebje, ker jeseni odneha rast in so spomladanske stanice večje kakor jesenske.

Kroženje soka. Debilo posreduje tok soka iz korenine v listje, v cvetje in plod; zeleno debilo ali štibla vrši deloma tudi nalogo listja. Najmočnejši je tok soka v tvorilnem staničju, in sicer navzgor, dočim gre navzdol po notranjem delu lubadi, ki se imenuje ličje.

Če je tok soka v tvorilnem staničju oviran, je rast slabotna ali rastlina celo pogine. Stara drevesa,

ki imajo gnil les in stržen, morejo še vendar živeti, če sok kroži skoz kambij kvišku in skoz liče nazaj. Iz tega vzroka se morejo rane na deblu zaceliti.

Listje.

Prvič listje vodo izpuhteva, kar jo je v rastlini odveč; to se vrši skoz preduhe na spodnji plati listja. To izpuhtevanje vode je zelo obilno, tako na pr. more iz solnčnice v 24 urah 4 kg vode izpuhteti.

Drugič je listje dihalo za rastline, ker gredo skoz njegove preduhe razni plini ter zrak vun in noter.

Tretjič posreduje zeleno listje s pomočjo toplote in solčne svetlobe tvorjenje novih snovi v rastlini in pospešuje razkrajanje in pretvarjanje teh snovi.

Četrtoč jemljejo rastline z listjem naravnost redilne snovi iz ozračja in

petič ima listje važno nalogo, da čisti zrak. Pod vplivom solčne svetlobe vdihava listje štirikrat več ogljikove kisline, kakor izdiha, porabi prav malo kisika iz zraka in ga z izdihavanjem oddaja nazaj v zrak. Če bi rastline ne urejevale na ta način vsebine zraka, bi ne bilo mogoče ljudem in živalim živeti.

* * *

Če primerjamo prehranitvene organe rastlin z živalskimi, lahko rečemo, da ima korenina nalogo ust, želodca in črev, deblo je tisto, kar so pri živalih krvne posode, listje so pljuča in rastlinski sok je kri.

Korenina, deblo in listje s cvetjem in plodom vred tvorijo vnanjo obliko rastline; cvetje in plod sta razmnoževalna organa.

Letošnje delitve premij za govejo živino na Kranjskem.

Čez dlje časa je c. kr. kmetijska družba zopet letos pričela prirejati delitve premij za govejo živino, in sicer je priredila po eno tako premovanje za Notranjsko (12. oktobra v Postojni), Gorenjsko (15. oktobra v Spodnjih Gorjah) in Dolenjsko (19. oktobra v Št. Lovrencu ob Temenici).

Za vsak premovalni kraj je bilo določenih po 12 premij za biko, krave in za telice, torej v vsakem premovalnem kraju 36 premij v znesku K 785.—

Presojevalni odbor, ki je bil sestavljen iz enega zastopnika c. kr. deželne vlade, dveh zastopnikov c. kr. kmetijske družbe in iz treh zastopnikov dotične premovalne pokrajine, je imel pravico, premije prenesti iz ene vrste živali v drugo, če v eni vrsti ni bilo dovolj za premovanje sposobnih živali, v drugi jih je pa bilo več.

1. Premovanje v Postojni.

K premovanju so prignali 24 bikov, 26 krav in 35 telic.

Premije so dobili naslednji posestniki:*)

a) Za biko: Jak. Penko v Parjah, Jernej Benčan v Planini, Frančišek Arko v Postojni, Luka Otoničar v Cerknici, Frančišek Vovk v Ostrožnem brdu, Frančišek Arko v Postojni, Frančišek Dekleva v Petelinah, Anton Kruh v Selcah, Josip Kaluža v Dolenji Košani, Jakob Hreščak v Hruševju, Frančišek Križaj v Orehku, Ivan Piženti v Št. Vidu.

b) Za krave: Frančišek Arko v Postojni, Frančišek Arko v Postojni, Jakob Penko v Rakitniku, Andr. Glažar v Grobiščah, Janez Doles v Slavini, Janez Vodopivec v Hrašah, Josipina Vičič v Postojni, Janez Šabec v Slavini, Frančišek Lenček v Postojni, Frančišek Petrič v Orehku.

c) Za telice: Frančišek Arko v Postojni, Štefan Hreščak v Novi Sušici, Janez Smrdu v Selcah, Ivan Vadnjal v Matenji vasi, Andrej Vadnjal v Kočah, Mat. Penko v Gradcu, Ivan Vadnjal v Matenji vasi, Frančišek Fidel v Novi Sušici, Josip Kaluža v Košani, Jakob Ženko v Matenji vasi, Frančiška Gašpari v Postojni, Andrej Šušteršič v Postojni.

2. Premovanje v Sp. Gorjah.

K premovanju so prignali 24 bikov, 35 krav in 22 telic.

Premije so dobili naslednji posestniki:*)

a) Za biko: Ivan Valand v Hlebcah, Ant. Ropret v Boh. Beli, Josip Kozelj v Gorjah, Jakob Ferčaj na Dobravi, Josip Rogač v Lancovem, Janez Oblak na Bledu, Anton Arh v Savici, Jožef Kleindienst v Gorici, Alojzij Žirovec v Mlinem, Janez Marolt v Radolni.

b) Za krave: Ivan Valand v Hlebcah, Iv. Slivnik v Sp. Gorjah, Matija Brajec v Grabnu, Andrej Langus v Polšici, Anton Zupan v Zasipu, Vinko Jan v Gorjah, Anton Bijol na Bledu, Jakob Jan v Podhomu, Vinko Jan v Sp. Gorjah, Vinko Ambrožič v Krmici, Janez Koželj v Grabčah, Tomaž Sodja na Dobravi, Andrej Sodja v Zasipu.

c) Za telice: Frančišek Pretnar v Podhomu, Iv. Šarl v Kupljeniku, Jurij Poklukar v Radolni, Janez Jan v Sp. Gorjah, Jakob Jan v Podhomu, Jožef Dornik v Podhomu, Jakob Jan v Podhomu, Anton Černe v Mekužah.

3. Premovanje v Št. Lovrencu.

K premovanju so prignali 30 bikov, 77 krav in 27 telic.

Premije so dobili naslednji posestniki:*)

a) Za biko: Ivan Vehovec v Žužembergu, Alojzij Žlajpah v Vel. Loki, Janez Smolič v Skuču, Alojzij Zajec v Potoku, Jakob Košak v Mirni peči, Alojzij Mežan v Korenitki, Frančišek Draksler na Primskovem, Karol Planinšek v Mirni, Mihael Rozina v Leskovcu, Frančišek Zupan v Iglenu, Frančišek Zupančič v Korenitki, Ivan Končina v Gorenji vasi.

b) Za krave: Alojzij Bukovec v Vel. Loki, Alojzij Žlajpah v Vel. Loki, Frančišek Mrzel v Račjem dolu, Martin Markovič na Dolgi njivi, Frančišek Selan v Št. Pavlu, Ivan Bukovec v Mrzli luži, Janez Planinšek v Vel. Loki, Janez Omahen v Stranjah, Ignacij Urbančič v Iglenu, Alojzij Zajec v Potoku, Jožef Korevec v Češnjici, Alojzij Urbančič v Brezi.

c) Za telice: Mihael Kostelec v Zg. Praprečah, Ivan Bukovec v Mrzli luži, Ivan Vehovec v Žužemberku, Frančišek Piškur v Mačjem dolu, Frančišek Jevnikar v Brhovem, Janez Žurgo v Št. Pavlu, Janez Dular v Krtini, Janez Omahen v Stranjah, Jožef Vehovec v Iglenu, Frančišek Omahen v Korenitki, Frančišek Gliha v Malem Vidmu, Frančišek Kastelec v Selu.

*) Posestniki so razvrščeni po vrednosti premij; prvi je dobil prvo premijo, zadnji pa zadnjo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 330. Kakšno vrednost ima želod za prasičjo krmo v primeri s turščico? (A. F. v Z.)

Odgovor: Želod je izdatno manj redilen kakor koruza, zlasti ima celo dobro posušen v sebi polovico manj beljakovin, ki so v prvi vrsti merodajne za presojo kakenga krmila, kakor turščično zrnje. Vrhutega ima želod v sebi snovi, ki niso zdravju prikladne, da si prasičem najmanj škodujejo. Če je želod poceni, ga je vsekako priporočati za pitanje prasičev tudi v hlevu, ker želod dela trd, okusen in trpežen špeh. Seveda je poleg želoda pokladati krmila, ki nimajo v sebi premalo beljakovin. Zdravju prasičev ne škoduje, če se prasičem, ki se pitajo, dá na dan $\frac{1}{2}$ —1 kg želoda in se polagoma navadijo na to krmilo. Brejim svinjam ni priporočeno želod pokladati. To vse pa velja le za naše bolj ali manj požlahtnjene prasiče, ki se krmijo v svinjaki, dočim nežlahtni hrvaški bosenski in ogrski prasiči, ki so vajeni na želodovo pašo, brez škode prenašajo veliko večjo množino želoda.

Vprašanje 331. Ker je pri nas veliko lepega in cenega želoda, vprašam, če se sme želod pokladati konjem namesto ovsu in na kakšen način. (J. Š. v S.)

Odgovor: O redilni vrednosti želoda je pisano v prejšnjem odgovoru. Dobra stran želoda je njegova znatna prebavnost, a ima v sebi veliko hrastove čreslovine in neke grenke snovi, ki se kvercit imenuje. Svež želod ima v sebi največ teh snovi, ki povzročajo hude bolezni v prebavilih in celo v možganih. Vsled slabihkušenj se sploh ne priporoča konjem želod pokladati; če pa že ne gre drugače, pa le v majhnih množinah, in sicer oluščene in posušene, ali najbolje v krušni peči pražene. Pričeti je z majhnimi množinami, in kakor hitro se zapazi škodljivost, je takoj prenehati. Največja množina za odraslega konja je 1—2 kg na dan. Žrebetom in brejim kobilam pa želoda odločno ni pokladati.

Vprašanje 332. Pri nas so prišli posestniki do prepričanja, da lastovična gnezda povzročajo stenice. Stenice so prišle v popolnoma nove hiše, koder so lastovice gnezdele; ko so lastovice odšle, pa so iz njih gnezd kakor mravljinici prilezle stenice in so skoz okna in drugod prodrale v hiše. Vsled tega narašča sovraštvo do lastovic, ker o njih mislijo, da stenice zanašajo k nam in od nas zopet drugam. Ali je kaj resnice na tem, ali je opravičeno tako sumničenje lastovic in kako je stenice zatirati? (P. K. v G.)

Odgovor: Neovržna je resnica, da se stenice kaj rade nahajajo v gnezdih lastovic, v golobnjakih in v kurnjakih, dočim še nikakor ni dognano, da bi se stenice prehranjevale s krvjo lastovic, golobov in kokoši. Stenice tem ptičem nikakor niso nadležne, ker bi jih drugače kmalu iztrebile, pač pa imajo za svojo zalego v gorkih lastovičnih gnezdih ugodno zavetišče, kjer se zalega ugodno razvija in se sploh stenice pridno razmnožujejo. Bržkone je ta zadeva takale: Lastovice ne prenašajo stenic, v krajih pa, koder se nahajajo stenice po hišah, tamkaj pridejo kakorkoli v njih gnezda, in lastovična gnezda potem res pospešujejo razmnožitev stenic. Kjer nimajo stenic, tamkaj jih tudi v lastovičnih gnezdi ni. Sumljivejši so netopirji, ker se stenice rede od njih krvi, in v njih gorkem gnoju, ki se v velikih množinah nabira v njih prenočiščih, imajo stenice silno ugoden kraj za odlaganje svoje zalege, ki se v tem gorkem gnoju prav hitro in uspešno razvija. — Proti steniceam je priporočenih na stotine raznih sredstev, pomaga pa le maloktero in še to le v zvezi s temeljito in pridno čiščenjem. Dokler se ne odstranijo razpoke v zidovju in raze v tleh ter v hišni opravi, toliko časa ni misliti na uspešno zatiranje stenic, kajti v teh razpokah in razah imajo stenice, ki so nočne živali, podnevu svoja skrivališča in zavetišča. Najizdatnejša so tista sredstva,

ki povzročajo močan in neprijeten duh, n. pr. tobakovo, brinjevo, terpentinsko olje in salmiakovec. Tudi parjenje s kropom in z lugom je dobro. Poglavitna reč je in ostane, da se zamašijo vse razpoke in raze, ter neprestano čerpa in poleg tega raba kakenga smrdečega mazila.

Vprašanje 333. Pri nas na Vipavskem je veliko preprirov zaradi kokoši, ker delajo škodo po vinogradih in jih moramo imeti po 3—4 mesece zaprte. Med tem časom ne neso jajec in je zato pri kokošji reji izguba. Ktero vrsto perutnine naj imam namesto kokoši, da bi več nesla v takih razmerah kakor kokošja reja, ali naj redim race, gosi, pure ali pave? Seveda dotična perutnina ne sme jesti grozdja. (A. K. v B.)

Odgovor: Pri Vaših razmerah pač ne gre nadomestiti kokošje reje z rejo rac, gosi, pur ali pavov, ker bi vsled Vaših krajevnih razmer ne dosegli s to perutnino nikakega znatnega gospodarskega uspeha. Pavi sploh ne donajajo dohodka, oni so le lepotična perutnina. Za rejo rac in gosi nimate prostora in tudi ne potrebne vode. Purani so umestni, ker se pridno pasejo, pobirajo zlasti kobilice, polže itd., v vinogradu niso škodljivi, a z njimi se odreja le klavna perutnina in bi šele izkušnja morala pokazati, če se njih reja izplača, kajti pojedjo jako veliko in so torej primerni za prostrane pašne prostore, kakršnih Vi nimate.

Vprašanje 334. Pri nas je silno pomanjkanje delavcev in tega ni malo krivo dejstvo, da pomrje v nežni mladosti silno veliko otrok, in sicer zaradi tega, ker jih matere nič ali le kratek čas doje ter jim potem z nepravilnim ravnanjem želodce pokvari. Ženske pravijo, da zdravniki ne vedo pomagati. Kako bi bilo odpomoči veliki umrljivosti otrok pri nas? (A. K. v B.)

Odgovor: Sicer ne spada v delokrog našega lista, da bi odgovarjali na taka vprašanja, in tudi ne v delokrog kmetijske družbe, a ker je naša dolžnost povsodi delati za blagor naroda, zato Vam vendar bodi kratek odgovor. Dejstvo, ki ste ga omenili, nam je znano, a krivo mu je tamkajšnje popolnoma nezadostno prehranjevanje ljudstva in sploh napačne zdravstvene razmere. Poklicani činitelji naj se obrnejo do deželnega odbora s prošnjo, da dá nalog okrožnemu zdravniku, naj o vseh teh rečeh prireja poučna predavanja po tamošnjih vaseh. Pri vas so matere sploh slabe dojilje, čemur je pač kriva nekoliko in pri nekaterih njih udobnost in tudi razvada, poglavitno pa vendar njih narava, ki ima svoj vzrok v nezadostnem in enostranskem prehranjevanju v mladosti. Pri Vas jedo ljudje, in sicer tudi otroci, večinoma le rastlinsko hrano (jedí iz turščične moke) ter le malo mesa, in dobivajo veliko premalo mleka, ki je za otroke najboljša hrana in je edino pravo nadomestilo za meso. Kje pa tudi jemati mleko, ko imate tako malo molzne živine! Pri takih razmerah odrasejo ženske, ki morajo biti kot matere slabe dojilje in potem v svoji nevednosti na nepravilen način nadomeščajo svoje nezadostno mleko s pičlo množino kravjega mleka in z drugo neprimerno hrano, kar povzroča veliko umrljivost otrok v nežni starosti. Zdravnik bo že vedel, kje je krivda, a tukaj se ne gre toliko za zdravljenje otrok, pokvarjenih z napačno hrano, temveč za preprečevanje bolezni sploh, s pravilnim prehranjevanjem, pa ne le pri otrocih, ampak pri tamošnjem ljudstvu sploh. Dobro vemo, da Vam razmere ne dopuščajo kupovati dovolj mesa; meso pa tudi ni vse in ni vselej na mestu, a pri Vas morate uživati veliko več mleka, kakor zdaj. So dobre reči, a tudi dobra reč ni povsod umestna. Mlekarske zadruge so gotovo dobra reč, in naša družba ima vso zaslugo na velikanskem razvoju mlekarstva potom zadrug na Kranjskem, vendar nam mora vsak domoljub prav dati, če na podlagi tamošnjih razmer trdimo, da je zločin nad ljudstvom, snovati v krajih

mlekarske zadruge, kjer ni mleka dovolj za domačo potrebo. Pri Vas potrebuje kmet vsak vinar, zato zadruga zapeljuje, da odda z doma več mleka, kakor ga sme, in pri tem neznanško trpi prehranjevanje ljudstva, in dozdevni hipni dobiček, ki ga daje mlekarkstvo, je pravzaprav velikanska škoda ljudskemu blagru.

Vprašanje 335. Kako veliko naj bo tekališče za teleta in sploh mlado goved? Ali se sme ograditi z bodočo žico? (P. K. v D.)

Odgovor: Končno je vsaka velikost tekališča za mlado goved dobra, da le mlade živali hodijo na svež zrak in se shodijo, ker to silno pospešuje njih zdravje in razvoj. Kolikor večje je pa tekališče, tem boljše je, in od Vaših razmer je odvisno, kako veliko tekališče morete narediti. Za ograjo je prav dobra bodoča žica, ker se je živali po nekaterih neznatnih poškodbah kmalu priuče varovati.

Vprašanje 336. Potrebujem leseno steno, ki naj se je ogenj ne prime, zato vprašam, kako je les pripraviti, da ne bo zgorljiv? (F. Z. v Š.)

Odgovor: Les postane precej varen pred ognjem, če se nekaj dni namaka v apnenem beležu. Še bolje je les namakati v zmesi, ki se naredi iz dveh delov klorovega cinka, 80 delov salmiaka, 57 delov boraksa, 5 delov kleja in 700 delov vode. So še druga sredstva, ki delajo les nezgorljiv, ki jih pa sami ne morete rabiti, ker nimate primernih priprav.

Vprašanje 337. Pri nas so preložili javno občinsko cesto, kos stare ceste so pa prodali mejašu. Na tem kosu stare ceste sem jaz semtertja odnekad zlagal les, ker mi je pri roki, a novi posestnik ga je prigradil svojemu dvorišču in jaz sedaj nimam pripravnega prostora za zlaganje lesa. Ali se smem sklicevati na staro pravico in ali morem novega posestnika prisiliti, da mi pusti še naprej na tem prostoru zlagati les? (A. T. v Ž.)

Odgovor: Prostor na javni cesti ali njega poraba se tudi v 30 letih ne more priposestovati, zato je kupec stare občinske ceste upravičen ograditi jo, in Vi nimate pravice do dotičnega prostora. So pač izjeme, a je potrebno razmere dobro poznati, če naj kak pravnik odda svoje mnenje, ki bi pred sodiščem veljalo.

Vprašanje 338. Kako je ravnati s strehami, kriticimi z navadno strešno lepenco, da se dolgo dobre ohranijo? (G. D. v R.)

Odgovor: Strehe iz lepence je vsako drugo ali tretje leto namazati z vročim lesnim katranom in jih je potem posuti s čistim suhim peskom. Ko se je maža posušila, je streho pobeliti z navadnim apnenim beležem, ki poleti varuje katran, da se ne segreva in ne odteka s strehe.

Vprašanje 239. Za me je vodil odvetnik pravdo, ki jo je dobil, in nasprotnik je obsojen tudi v pravdne stroške, ki jih je sodišče odmerilo. Sedaj pa odvetnik zahteva od mene večjega plačila kakor je sodišče odmerilo, in je nasprotnik že to poravnal. Ali ima odvetnik pravico zahtevati večje stroške, kakor jih sodišče odmeri? (A. F. v Š.)

Odgovor: Po sodišču odmerjeni stroški Vašega odvetnika so merodajni samo za nasprotnika, ki je podlegel, kajti sodišče odmeri le neobhodno potrebne stroške, ki so v zvezi s pravdo, dočim se ne ozira na drug odvetnikov zaslužek, ki ga je on pri Vas imel z dopisovanjem in s poizvedovanjem. Ta zaslužek ste Vi dolžni svojemu odvetniku povrniti, in če se Vam zdi previsok, ga morete dati od sodišča odmeriti.

Vprašanje 340. Koliko prasičev morem prerediti čez leto na njivi, ki meri pol orala in je z lucerno obsejana, če spuščam prasiče na pašo? (F. K. v D.)

Odgovor: Na to vprašanje ni mogoče odgovoriti, ker je pridelek lucerne zelo različen z ozirom na njeno starost, na zemljo in gnojenje, in vrhutega ne morete vse leto pasti in prasiči mnogo lucerne pokvarijo, ker zemljo razrivajo. Sploh je vprašanje, če gre pri Vaših razmerah prasiče samo na paši prehraniti, seveda tisti čas, ko je paša sploh mogoča, Lucerni gnojite jeseni na oral s 300—400 kg Tomasove žlindre in s 150—200 kg kalijeve soli. Pri pomladanskem gnojenju vzemite namesto Tomasove žlindre superfosfat, kalijeva sol pa ostane.

Vprašanje 341. Kako in kdaj se najbolje uničuje krvava uš? (Pr. D. v K.)

Odgovor: Da krvava uš ne škoduje vsem vrstam jablan enako, je resnično, zato Vam priporočamo zlasti tiste vrste razmnoževati, ki uši najbolj kljubujejo. Krvava uš se s korenitimi in pravočasnim zatiranjem da zatreti; ni pa dovolj, da to samo Vi naredite, temveč morajo tudi sosede, drugače ne bo okuževanja nikdar konec. Poglavitno je, da z dobrim obdelovanjem in gnojenjem skrbite za dobro rast drevja, ker dobro oskrbovano drevje najbolj kljubuje temu kakor vsakemu drugemu škodljivcu. Glede zatiranja krvave uši Vam damo naslednje navodilo:

1. Snažnost, ki je povsodi najboljši pripomoček zoper nadležno golazen, je tudi tukaj najboljša. Drevje se mora osnažiti stare skorje, odstranijo naj se vsa skrivališča, koder se uši varujejo mraza in prezimujejo, ogladi naj se deblo vseh grč, ki so nastale po ušeh ali iz drugih vzrokov, ter naj se zamažejo z voskom ali z mažo, o kateri bomo pozneje govorili. Mazanje jeseni z apnom, ki se rabi proti mahu, lišajem in raznim mrčesom, služi tudi tukaj dobro. Končno naj se ne pozabi drevju zadosti gnojiti ter mu dovažati snovi, v nadomestilo onih, ki jih izgublja vsled uši, kajti le takrat se zmanjša škoda pri drevju, ki so jo povzročile uši, če se mu v zadostni hrani vrne izguba ter se bo moglo na ta način razvijati.

2. Star, izkušen pripomoček je ta, da uši mečkamo s prsti. Kamor ne moremo s prsti, pridemo z majhnim, tenkim lesom. Tudi čopič ali krtača se za to rabi; vendar morata biti zmeraj mokra, da se uši ne razstrošajo po njih.

3. Od tekočin, ki se rabijo za zatiranje, zasluži petrolej odlično mesto ter se kakor vse druge tekočine maže s čopičem na mesta, kamor so se naselile uši. Zgodi naj se to pozimi, kadar se drevje snaži ali obrezuje, pa tudi spomladi, kadar zapazimo prve uši, kajti takrat pokončamo v eni uši tisočer zarod. Razširjanje tudi ovira zatiranje tedaj, preden se pokažejo krilate uši. Vendar bodi omenjeno, da se po petroleju uši sicer docela uničijo, da se pa uniči tudi dotični list ali mladika, ki sta bila namazana; zato se poraba petroleja priporoča samo na starejših delih dreves. Za drevesnice se priporoča, da jih prehodimo vsak teden ter sproti mečkamo uši, ki jih opazimo.

4. Brez škode za rane in nežne mladike, ki se na njih nahajajo uši, služi tole mazilo. Loj ali kakšna druga mast naj se segreje, da se raztopi, potem se primeša na 1 kg loja 30 dg tudi razpuščenega kolofonija, končno pa se prilije okoli $\frac{1}{4}$ l petroleja. To pa naj se zgodi med vednim mešanjem vse snovi, ki se potem ohlajena kot rjava maža s čunjo namaže na okužena mesta ter ta vsaj leto dni varuje pred ušmi.

5. Velike, stare in zarasle rane naj se namažejo s 5 % raztopino bakrene galice, ki ne zatara samo uši, ampak varuje tudi les pred trohno.

6. Kjer so okužena posamezna ali sploh visokodebelna drevesa, tudi zelo hasni, če se ta pomladajo; vendar se morajo odstranjene veje sežgati, ostali deli drevesa popolnoma osnažiti in nastale rane zamazati.

7. Veje, mladike, celo posamezna, zelo okužena drevesa, posebno v drevesnicah, naj se previdno in popolnoma odstranijo ter naj se sežgo.

Kmetijske novice.

Vinski trg priredi kmetijska podružnica v Ravnem pri Krškem dne 12. novembra t. l. Na tem vinskem trgu bodo zastopane razne vrste vina iz najboljših vinskih goric, kakor iz Drenovca, Nove gore, Apnenika i. dr. Vinskim trgovcem se bo nudila priložnost, da se v enem dnevu prepričajo o kakovosti in ceni pridelka. Ker je mesto, kjer se bo vršil trg, nekako v središču vinskih goric, bo vsakemu trgovcu omogočeno osebno se prepričati o kakovosti kupljenega pridelka. Gg. vinski trgovci, ki bi se nameravali tega trga udeležiti in žele kakih pojasnil, naj se obrnejo primernim potom do kmetijske podružnice v Ravnem pri Krškem, in sicer vsaj do 10. novembra, da bo vedela, koliko voz bo treba priskrbeti. Za prenočišča in drugo potrebo je istotako priskrbljeno.

Vinski semenj v Novem mestu bo letos v četrtek, 19. novembra t. l. v spodnjih in zgornjih prostorih gostilne Jakac v Novem mestu. Semenj se prične ob desetih dopoldne.

Letošnji vinski pridelek in vinska kupčija. Sedaj, ko je vinska trgatav že povsod popolnoma zgotovljena, smemo trditi, da je letošnja vinska letina vsled izredno dolgo trajajočega, lepega vremena ne samo po množini, marveč tudi po dobroti izborna, in to ne samo na Kranjskem, marveč tudi v vseh kronovinah naše države. Pa tudi Italija, Francija, Nemčija, Španija imajo jako bogato vinsko letino. Povsod primanjkuje posode, tako da so mnogi vinščaki, ki svojega obilnega pridelka ne morejo spraviti v kleti ali v sode, primorani oddajati mošt za slepo ceno, ki niti približno ne krije pridelovalnih stroškov. Tudi pri nas na Kranjskem se marsikje in marsikomu tako godi. Da je povsod takšno primanjčevanje posode, je pripisati kolikortoliko tudi dobri sadni letini. Ker so ni moglo prodati sadje, se je napravilo mnogo sadjevca, ki ga pa morajo zdaj nekteri zavreči, da spravijo mošt v sode. Obžalovati bi bilo torej, če bi se letos kdo spozabil, da bi primešal moštu ali vinu kaj postavno nedovoljenega ter to prodajal za pristno vino ali za vino sploh. Takemu se bo brez usmiljenja na prste stopilo ter bo na podlagi nove vinske postave strogo kaznovan. Takega človeka je brez obotavljanja naznaniti na merodajnem mestu. Pozneje trgano grozdje je imelo na Dolenjskem 17—21 in celo do 23 % sladkorja, kar je odvisno od lege in trtne vrste, na Vipavskem pa še več. Letošnja vina bodo potemtakem, kolikor se da že po moštu soditi, močna, prijetnega in milega okusa, se bodo rada čistila, ker se je vse v lepem vremenu spravljalo in ker je mošt pravilno in dobro pokipel. Glavno pa je, da se to dobro blago čimprej v denar spravi. Ker je vina, kakor že gori omenjeno, povsod dosti, ne pojde ravno tako hitro v promet, kakor si vinščaki žele, posebno pa ne, če cene ne bodo kraju in dobroti vina primerne. — Kar se cene tiče, ni mogoče tekmovati z južnimi kraji, kjer so pridelovalni stroški razmeroma s produkcijo mnogo manjši kakor pri nas na Kranjskem in proti severu; zato je pa pridelek tod ves drugačen, nemreč uživalcem prikladen. In to je pri nakupovanju vedno upoštevati. Naj se torej vino vsaj sedaj jeseni in pozimi ponuja in prodaja po takih cenah, da se omogoči živa, vsestranska kupčija ter da se z nizko nastavljenimi cenami po gostilnah druge pijače nekoliko izpodrinejo. Spomladi se lahko zopet vse izpremeni. — Prave trgovske cene letošnjemu vinu še niso nikjer nastavljene, a ker se kupčija že povsod pričinja, bi bilo kaj umestno in za vinogradnike posebne koristi, če se že sedaj določijo cene

moštu v posameznih občinah ali okrajih ter cene tudi po listih razglasijo, da se kupci opozorijo na dotične kraje. Če bodo pridelovalci in prodajalci nastavili primerno nizke cene, bo tudi poraba večja, in stem bo vsem krogom ustrezno.

Fr. Gombač.

Družbene vesti.

**** P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da se nabiralne pole za udnino za leto 1909. določijo gg. načelnikom podružnic ta mesec, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Nekatere ude prosimo, za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj lažje urediti zadeve udov kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

Poziv podružnicam c. kr. kmetijske družbe kranjske. Kmalu bodo spravljene vse poljščine in kmetško delo se skrči in kmetovalci bodo imeli zopet priliko shajati se ter delovati za organizacijo svojega stanu. Sedaj pride čas tudi za podružnice, da sklicujejo shode, se dogovarjajo o bodočem delovanju ter naredo v to svrhu primerne sklepe. Nujno pozivamo podružnice, naj dobro porabijo jesenski in zimski čas ter naj pridno delujejo v prid kmetijstvu. Načelnštva podružnic ali njih druge sposobne činitelje pa lopo prosimo, naj nam redno pošiljajo poročila o delovanju podružnic, da jih priobčimo v družbenem glasilu, njim samim na čast in v spodbudo drugim podružnicam.

**** Umetna gnojila za gnojenje travnikov** jeseni, in sicer Tomasovo žlindro in kalijevo sol, oziroma namesto zadnje kajnit, naj gg. družbeni udje izvolijo pravočasno naročiti, da bomo mogli naročitve točno izvrševati, kajti jeseni je na železnicah silen naval in ni vselej mogoče blaga pravočasno dobiti.

*** Opozarjamo na razpis daril za stare, zveste** kmetijske posle, ki je objavljen v tej številki med uradnimi vestmi, ter prosimo gg. bralce našega lista, naj posle, ki imajo pravico do daril, nanj opozore, oziroma jim pomagajo sestaviti prošnjo.

*** Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, bo imela družba odslej vedno v zalogi ter oddaja lanene po 19 K, sezamove pa po 18 K 100 kg z vrečami vred. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

*** Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnik za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

*** Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunan se še posebej zaračunaj za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

*** Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti

izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat po 8 K 100 kg z vrečo vred.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnojil travnike s Tomasovo žlindro ali s rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Odjemalcem Tomasove žlindre javljamo, da ima družba sedaj za nadrobno razprodajo le nekaj vagonov 19 % Tomasove žlindre v Ljubljani na razpolago. 100 kg te žlindre stane K 7.40 v Ljubljani. —

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razpis daril

iz cesarja Franca Jožefa I. zaklada za stare in zveste kmetijske posle.

Iz tega zaklada, ki je bil ustanovljen l. 1898. v proslavo vladarjeve petdesetletnice, se letos odda deset daril po 20 kron.

Ta darila se razdele meseca decembra takim kmetijskim poslom s Kranjskega, ki še sedaj služijo in se izkažejo, da so npravnega vedenja in da služijo mnogo (najmanj 30) let neprenehoma pri eninihi hiši, ki se peča s kmetijstvom, pa doslej še niso bili obdarovani.

Prošnje je vložiti

do 20. novembra t. l.

pri podpisnem odboru.

Vsaka prošnja (ki je ni treba kolekovati) mora biti potrjena od domačega gospoda župnika in od županstva;

Podpisani odbor prav prijazno prosi vse one, ki so jim taki posli znani, naj jih opozore na ta razglas ter jim pomagajo sestaviti prošnjo ali pa naj jo naredi namesto njih.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. oktobra 1908.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Podružnica v Novem mestu je nasvetovala, naj c. kr. kmetijska družba deluje na to, da se izpremeni lovski zakon, ker delajo zajci mnogo škode kmetovalcem. Zastopnik podružnice g. Rohrman je predlog utemeljeval ter naglašal, da je taka izprememba zakona nujno potrebna. Družba naj se torej s predlogom obrne do deželnega zbora. Zakon naj se tako uredi, da bo kmet res dobil kaj odškodnine. Ista podružnica je predlagala nadalje, naj c. kr. kmetijska družba deluje na to, da se prepove prevažanje čebel v druge okraje, ker tuje čebele povzročajo z ropanjem ob-

šutno škodo domačim čebelarjem. Predlog je obširno utemeljeval vodja kmetijske šole na Grmu g. Rohrman, ki je priporočal, naj bi se zadeva uredila po koroškem in goriškem vzorcu ter naj bi se določilo potom zakona, v kaki daljavi se smejo postavljati tuje čebele z ozirom na roparstvo; v času slabe paše pa naj bi se prevažanje čebel popolnoma prepovedalo. Deželni zbor naj se naprosi, da v varstvo domačega čebelarstva čim prej sklene tozadevni zakon. Nadučitelj g. Zavrhl iz Begunj je naglašal pomen kranjske čebele, ki se na vsak način mora izdatno varovati. Predlog novomeške podružnice naj bi se najprej izročil kmetijskim podružnicam, da o njem izjavijo svoje mnenje. Komercialni svetnik g. Povše je konečno predlagal, naj se tozadevni načrt pošlje v pregled in na svet »Slovenskemu čebelarstvu«; to da je najboljša pot za doseg povoljnega uspeha. Pri glasovanju je ta predlog soglasno obveljal.

Novomeška podružnica je končno predlagala, naj c. kr. kmetijska družba deluje na to, da se zlasti pri pošiljavi vin preprečijo tatvine in sleparije s tem, da se uvede na železnicah strožja kontrola, da se s posodo lepše ravna in da se vrača prazna posoda le »franko«. Utemeljuje ta predlog je poudarjal vinarski nadzornik g. Skalicky, da se interesi splošno pritožujejo, kako se na železnicah slabo ravna z vinom in s posodo, da se čisto dogajajo tatvine in da se potem zaliva z vodo, vsled česar pride dotični trgovec ali pridelovalec pri odjemalcih na slab glas. Tudi ravnanje s prazno posodo je vnebovpijoče; ne ozirajo se prav nič na to, da je posoda draga in da se s takim ravnanjem povzroča velika škoda. Kmetijska družba naj torej posreduje pri c. kr. železniškem ministru, da se ti nedostatki korenito odpravijo. Sprejeto.

Podružnica Šenčur pri Kranju je z ozirom na to, da so poljski pridelki na Kranjskem vsled suše skoraj uničeni, stavila predlog, naj kmetijska družba na pristojnem mestu deluje na to, da se zemljiški davek v razmerju povzročene škode odpiše. Predlog, ki ga je utemeljeval zastopnik podružnice g. Kuralt, je bil soglasno sprejet.

Podružnica Preloka je omenjala v svoji vlogi, da so v tamošnjem okraju vsled trne uši vsi vinogradi uničeni in da je neizogibno potrebno, da se zopet obnove, ker je zemlja za trsje jako ugodna. V ta namen pa je nujno potrebna naprava trtnice. Ravnatelj Pirc je predlagal, naj družba skuša za napravo trtnice izposlovati podporo deželnega odbora, oziroma deželne vlade. Ko je še vinarski nadzornik g. Skalicky poudarjal potrebo trtnice, je bil predlog soglasno sprejet.

Mokronoška podružnica je predlagala: C. kr. kmetijska družba kranjska se poziva, naj kupuje plemenske bike v prvi vrsti na Kranjskem. Kupujejo in oddajajo naj se le biki sive in pšenične barve, ker je ta pasma za naše kraje najprimernejša in p. i. nas najboljše uspeva. Le na ta način bi se reja bikov, ki jih vedno primanjkuje, pospešila in bi tem potom najprej prišli do čiste in dobre pasme. Priporočal je predlog posestnik Frančišek Zupančič kot zastopnik podružnice, dočim je družbeni odbornik veterinarski nadzornik Pavlin naglašal, da je družba že poskusila kupovati bike na Kranjskem, a poskušnja se ni obnesla, ker nikdo ni hotel kupiti domačega bika. Družba bo vnovič poskusila ustreči izraženi želji, če dobi doma sposobnih bikov; če ne, jih bo seveda tudi v prihodnje morala kupovati na tujem.

Ista podružnica je nadalje predlagala, naj kmetijska družba razpiše nagrado za uspešno sredstvo proti voluharju ali krčici. Pripominja se, da namerava podružnični ud nadučitelj Lunaček v St. Rupertu sestaviti spis, kjer bo poljudno obrazloženo življenje in škodljivo delovanje voluharjevo in kako ga je lahko in uspešno zatirati s samostrelnico, takozvano »voluharko«. Za izdelovanje dobrih voluhark naj bi se pridobil kak puškar, Lunačkov spis pa naj bi družba objavila v »Kmetovalcu« ter ga tudi kot letak razposlala županstvom in šolam, da ga razpečajo med kmetovalce. Predlog je bil brez ugovora sprejet. (Konec prihodnjic)